

Nebojte se archeologů

Archeologické nálezy se zachovávají v různém stupni torzovitosti. Vedle značných finančních prostředků vyžaduje záchrana památek dostatečný prostor pro nezbytnou dokumentaci. Včasné projednání stavebních záměrů s archeology proto minimalizuje možné komplikace a s nimi související finanční ztráty. Komunikační bariéra v tomto případě tedy rozhodně není na místě.

PŘIPRAVIL: VOJTĚCH KAŠPAR, ILUSTRACE: VERONIKA WÜNSCHOVÁ

O nutnosti provedení archeologického průzkumu na stavebním záměru se stavebník obvykle dozví na základě rozhodnutí neboli závazného stanoviska příslušného výkonného orgánu státní památkové péče (v Praze např. Odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy). Kromě standardních upozornění a konstatování o vlivu stavby, její podobě a zakomponování v rámci stávající zástavby a přírodního prostředí bude v tomto rozhodnutí s největší pravděpodobností i odstavec věnovaný vlastnímu archeologickému výzkumu.

Jak jsme si objasnili v minulém čísle Projektů, celé území České republiky lze považovat za území s archeologickými nálezy.

Nejčastější formulace, která bývá používána v rozhodnutí výkonného orgánu památkové péče zní:

„Navrhovaná stavba leží v území s archeologickými nálezy ve smyslu ustanovení § 22 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (tato skutečnost může být umocněna, pokud se stavba nachází v ochranném pásmu památkové rezervace, v památkové rezervaci či přímo na národní kulturní památce se specifickým druhem ochrany). V průběhu veškerých zemních prací bude umožněno provedení záchranného archeologického výzkumu. Jeho zajištění je nutno projednat v dostatečném předstihu před zahájením výkopových prací a stavební činnosti.“

Toto upozornění berme jako memento a případnou bližší specifikaci o počtu dní, v nichž je nutno se před zahájením výkopových prací ohlásit, je třeba co nejrychleji domluvit s pověřenou institucí, která bude zajišťovat archeologický výzkum. Zatímco v případě padesát metrů dlouhé liniové stavby procházející chodníkem města, kde bylo již mnohokrát kopáno, archeologové stavební práce příliš nezdrží, výstavbě satelitního městečka, nacházejícího se ve staré sídelní oblasti s četnými doklady archeologických památek a situací, může předcházet i několikaměsíční předstihový záchranný archeologický výzkum.

Na koho se obrátit?

V závazném stanovisku příslušného výkonného orgánu státní památkové péče může být uvedeno, na které instituce je možno se obrátit ve věci projednání záchranného archeologického výzkumu. Na území hlavního města Prahy provádí archeologické výzkumy Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Muzeum hlavního města Prahy, Národní muzeum, Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, obecně prospěšná společnost Archaia Praha, o. p. s., a občanské sdružení Archeos, o. s.

Na ostatních územích České republiky jsou to Archeologický ústav Akademie věd České republiky (Praha, Brno), národní památkové ústavy – územní odborná pracoviště, ústavy archeologické památkové péče jednotlivých krajů, bývalá okresní a regionální muzea, v některých případech městská muzea, která vlastní povolení k provádění záchranných archeologických výzkumů.

Ve spádových regionech působí i nestátní neziskové organizace, např. Archaia Brno, o. p. s., se sídlem v Brně, její pobočka v Jihlavě či ZIP, o. p. s., se sídlem v Plzni. Koordinace záchranných aktivit v jednotlivých regionech zajišťují především dobrovolné regionální archeologické komise, které pravidelně (především podle krajů) zasedají a snaží se o vzájemnou kooperaci oprávněných archeologických organizací a stavebníků.

Neznalost zákona neomlouvá

V případě, že závazné stanovisko – rozhodnutí příslušného výkonného orgánu státní památkové péče ve svém znění neobsahuje nutnost a povinnost provedení záchranného archeologického výzkumu, je bezpodmínečně nutné dodržovat platné zákonné normy, tedy především zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších změn obsažených v zákonech č. 242/1992 Sb., č. 361/1999 Sb. a č. 61/2001 Sb., č. 122/2000 Sb., č. 132/2000 Sb., č. 146/2001 Sb., č. 320/2002 Sb. a č. 18/2004 Sb. V zákoně o státní památkové péči (část třetí – Archeologické výzkumy a nálezy) § 22 (Provádění archeologických výzkumů), odst. 2, je uvedeno: „Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na příslušném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět jiná činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů.“

Ohlášení výkopových prací a umožnění archeologického výzkumu je tedy zákonným minimem, které musí stavebník splnit. V případě rozsáhlé stavební aktivity v místech, která jsou jednoznačně územím s archeologickými nálezy, je nutno tuto skutečnost oznámit pokud možno co nejdříve, aby byla poskytnuta dostatečná časová rezerva pro dohodnutí konkrétních postupů s organizací oprávněnou archeologický výzkum provádět.

Předcházet, nikoli obcházet

Výše uvedené odstavce nám pouze připravují půdu k pochopení problematiky, a především smyslu archeologické památkové péče a její nevyhnutelnosti. Doposud tedy víme, že jedním z mnoha razítek, která bude nutno předložit státním orgánům ke kolaudaci nového či rekonstruovaného objektu, je razítko potvrzující provedení záchranného archeologického výzkumu, a to bez výjimek. Včasnost oznámení stavebního záměru poskytnout oprávněné archeologické organizaci nejen dostatek času ke zdoluhavým jednáním o podobě, délce trvání, finančním krytí, smysluplnosti a rozsahu nezbytného archeologického výzkumu, ale

V pozadí roste nové bydlení (Nové Zahradní Město), v popředí probíhá průzkum zaniklé vesnice staré téměř 3000 let

V místě dnešního obchodně-kancelářského komplexu Longin Business Center se původně nacházel zaniklý rybník, který dal jméno nejen zdejší středověké osadě (Rybník), ale i dnešní ulici (Na Rybníčku) na Novém Městě pražském

především minimalizuje možné konfrontace probíhajícího archeologického výzkumu s vlastní realizací stavby. Včasná komunikace mezi stavebníkem a organizací oprávněnou provádět archeologické výzkumy se vždy vyplatí oběma stranám. Poskytnutí archeologům dostatek času k záchranně neopakovatelných dokladů o životě našich dávných i blízkých předků a zároveň jim umožní minimalizovat vzájemné třecí plochy. Ty může uvést do pohybu archeologický výzkum a jeho konfrontace s již předpokládanou, či dokonce realizovanou stavební aktivitou. Hlavním mottem tohoto příspěvku je tedy především snaha o odstranění zábrán, jež chovají stavebníci vůči archeologům, kteří podle jejich mínění brání stavební aktivitě. Téměř veškeré problémy související s komunikací mezi stavebníkem a archeologem lze vyřešit především včasnou a věcnou komunikací. Čím více času bude na přípravu a realizaci vzájemné spolupráce, tím méně bude pro obě strany nepřijemná a ve svém důsledku pro stavebníka finančně méně náročná.

V příštím čísle se pokusíme nastínit první kroky vzájemné komunikace mezi stavebníkem a oprávněnou organizací provádějící záchranné archeologické výzkumy. Představíme si dále základní typy záchranných archeologických výzkumů, konkrétní modelové situace, ve kterých jsou jednotlivé typy používány, a časové harmonogramy, které jsou bezpodmínečně nutné k jejich provedení. ■